

C:\Users\Plazma\Desktop\Knhy pdf\Klima_Ladislav-Sus_Triumfans.PDB

PDB Name: Klima_Ladislav-Sus_Triumfans

Creator ID: REAd

PDB Type: TEXt

Version: 0

Unique ID Seed: 0

Creation Date: 13.11.2005

Modification Date: 13.11.2005

Last Backup Date: 1.1.1970

Modification Number: 0

Ladislav Klíma

Sus TriumfansSus Triumfans

Počátkem září vešel Vittorio Romano v osm hodin večer do římského, velmi čteně navštěvovaného hostince.

Byl překvapujícím zjevem. Ač podle obleku jeho se dalo soudit na věk značně vyšší, byl teprve třicet sedm roků star. Postavy byl vysoké, kostnaté, ba hubené, ale něco v tváři jeho povídalo, že musí být tělesně značně silný.

Dlouhá, bledá, hubená tvář měla pravidelné a ušlechtilé rysy; bylo by ji bývalo možno nazvat krásnou, kdyby výraz její nebyl býval neobyčejně příkrý, přísný, chmurný a divoký. Pod mocným čelem svítily veliké, zelenavé oči až příšerně hrozivě a agresivně, ba vztekly; hleděly však přitom ledově pátravě a zkoumavě.

Pod mírně orlím, krásným nosem rýsovala se velmi malá a velmi jemná ústa, mluvící, když mlčela, o krajně výbojně, vzdorné povaze. Z tváře zároveň skalnatě tupé, planoucí a dětsky žensky naivní, zvláštním leskem vyzařující, bylo zjevno, že Romano je mužem velké energie a vysokého ducha, že je neobyčejně nadaným mužem činu a rozeným vládcem lidu. Ač nebyl nikterak Napoleonovi podoben, mŕže

si čtenář o výrazu jeho tváře učiniti přibližnou představu, popatří-li na dobré portraity Korsikánovy z mladších let...

Byl svobodným a menším, ale poměrně dosti dobře placeným úředníkem...

Rychlým, pádným, velitelským dojmem působícím krokem vešel do veliké místnosti, skoro úplně naplněné... Rozhlédl se kolem - zmínil krok - a výraz nejistoty, ba rozpaků objevil se zcela nepatrně v tékajících očích... Ale hned zvráštěl zlostně obočí a prudce usedl k menšímu stolu na jedinou prázdnou židli kolem něho...

Čtyři pánové v prostředních letech byli jeho sousedovníci. Jedna tvář byla veselejší, bodřejší, vlídnější a hodnější než druhá.

"Dobrý večer!" pozdravil je Vittorio zvucným, úsečným hlasem.

"Dobrý večer!" odpověděli všichni velice zdvořile, pátravě a plaše naň hledíce.

Jeden z nich, nejmenší, nejtlustší, nejveselejší a nejčilejší, promluvil:

"Drahý pane, těší nás velice, že jste k nám přisedl a vás to bude zajisté též těšit. Každý je nám vítán!

Račte vědět, že stůl tento jmenuje se 'stolem pěti

dobráků'. My jsme čtyři z nich, pátý dnes nepřijde! Buďte nám vítán na jeho místě!"

"Ano!" přisvědčil jiný, velký a hrmotný, nesmírně povídavý a prostosrdečný, jenž pro žádnou urážku se nedovedl rozhněvat. "Jen vesele, vzácný pane! A nemračte se

tolik, jako, s odpuštěním, nějaký bandita - prosím, pěkně prosím, nehněvejte se!

V naší společnosti se dosud každý rozveselil, rád bych viděl toho, kdo by se

mezi námi nesmál! Každému je u nás blaze, to říká každý - jsme hodní,

dobrosrdeční lidé k pohledání!"

"Děkuju, uvidím!" děl Romano stejně úsečně a se stále svraštělými brvami.

"No, nemračte se, nemračte se, vzácný pane!" děl úslužným tónem třetí, velmi

tichý, skromný a uctivý. "Je libo šňupeček, prosím?"

"Neráčíte-li být šňupákem," řekl čtvrtý, červený, žensky něžný, sladký,

"nepohrďte aspoň mými doutníky - havana, prosím - račte si jen vybrat,

mnoho-li libo - bude mne velice těšit..."

"A pijte na náš účet!" zvolal veselý... "Pijte, co můžete, všechno zaplatíme!"

"Nerad přijímám dary! Vypadám snad tak chudě, že za mne chcete platit?"

"Prosím za odpuštění - nemínil jsem tím nijak urazit! Ale jak jste urážlivý,

pane! S vámi je vskutku těžko vyjít!"

"A pořád se tak mračí!" zasmál se povídavý, "a hledí na nás jako bychom byli jeho nepřátelé a jako by nám chtěl dát po facce. Ale neračte se prosím horšit!"

"Nehorším se, vzácní pánové!" odvětil Vittorio, "jste roztomilí lidé!" A zasmál se... Ale smích jeho zněl jako obvykle - něco výsměšného a nuceného...

"A teď buďme veselí a bavme se!" pravil skromný. "O čem se budeme bavit?"

"No, nejlépe ještě o vínech a papáníčku - to je vždycky veselé a zábavné!"

odvětil veselý. "Neznámý pane, jak vám chutná toto víno? Znamenité, - že ano?

Zde je neobvykle dobré víno!"

"Je zde víno jako všude jinde!" odvětil Vittorio. "Ty malé rozdíly nestojí ani za řeč!"

"Jakže?" zvolal veselý s úžasem, "to nemůžete ani doopravdy myslit! Checheche!

Víno je prý jako víno, povídá ten pán!"

A všichni čtyři se rozesmáli. Romano se zachmuřil ještě více.

"Prosím, neračte se urazit!" děl sladký, "ale to, co jste řekl, je vskutku trošinku směšné! Checheche!"

Oko Romaniho zadrželo blesky. Ale zkontroloval se a mlčel.

"Proč pořád mlčíte, vzácný pane?" tázal se povídavý... "Bože, s vámi je těžká práce! Nevím, rozveselíme-li jej! Tak mluvte přec!"

"O čem? O žraní a chlastu? Nevíte, pánové, že je mužů nedůstojno o těchto věcech vůbec mluvit? Staří Římané, naši předci, byli by k tomu, kdo by o tom mluvil, s opovržením obrátili záda!"

"Oho!" zvolal veselý. "Ráčíte být špatně informován! Staří Římané pečovali o bříško ještě více než my - luculské hody - ..."

"Vy tedy pochybujete, že jsme mužové?" tázal se sladký.

"Nepochybuju, protože vím, že jimi nejste!"

"Jakže?" zvolal povídavý, "máme vás snad přesvědčit, že jimi jsme?"

Oči Romaniho se bojovně leskly. "Bude mne těšit!" děl vyzývavě. Ale cítil, že jedná pošetile, že přece nemůže zde vskutku jednat...

Salva smíchu se rozlehla. Konečně děl veselý: "Ctěný pane, - zde je to nemožno!

Ale račte jít jen se mnou ven - zajisté nevíte dosud, kde je zde pissoir - já vám jej ukážu..."

Ted' se teprve Vittorio dovtípil... "Odpusťte!" děl. "Myslil jsem, že je vám znám rozdíl mezi pojmy 'mužskost' a 'mužnost'. Slova muž se užívá, pánové, ve dvojím smyslu a kdybyste byli mužni, ani by vás nebylo nenapadlo brát slovo 'muž' ve smyslu 'samec'!"

"Hm!" děl veselý. "Co pravíte je poněkud nejasné... A zdá se mně též, že nás ráčíte urážet - a že jste - pardon, prosím, poněkud rýpal! Ale my jsme hodní lidé a nevšímáme si toho! Ale co je to za zábavu? Žádné urážky a žádné poučování!"

"Poučování," pravil Vittorio, "je zábavou a není větší zábavy nad diskusi o ušlechtilých objektech vědění. Činit rozdíl mezi zábavným a poučným je - pošetilé."

"Můj božíčku! Vy nejste k napravení!" zalomil rukama sladký. "On se dnes nerozveselí - nerozveselí - uvidíte to, přátelé!"

"Snad se ten pán přece jen rozveselí - ale později!" pravil uctivý.

"Ano, vyčkejme a bavme se zatím spolu bez něho!" děl povídavý. -

A čtyři dobráci jali se 'bavit'; nejdříve o jídlech, pak o uliční dlažbě, pak o jistém příteli, který po vypití jen dvou sklenic vína je opilý. Mluvili o všem tom nesmírně nudně, obávající se ve své dobráckosti, t. j. zbabělosti, něco podstatného o těch věcech říci. Nezáleží mnoho na thematicu rozhovoru, ale jen na způsobu, jakým se toto projednává. A obyčejní lidé mluví o relativně nudném předmětu vždy ještě nudněji. Tak se bavili...

"Každý by řekl," myslil si Vittorio, "že jsou to nejlepší, nejpříjemnější a nejdobrosrdečnější lidé na světě. Ale jejich malá očka pod úzkými čely svědčí o tom, že jsou to lidé obyčejní, t. j. nízcí a špatní... Obyčejný člověk nemůže mít nikdy dobré srdce - jinak by bylo dobré srdce něčím špatným. Dobré srdce je privilegiem velkých lidí. Ano! Dobré srdce je něco vznešeného - tedy vzácného - jak končí Spinosova Ethika. Tihle bídní červi! - Snad se, jak Goethe praví, 'vyjeví u nich brzo skvělá bestialnost'."

A již se počala jevit.

Z opilého přítele se totiž dostali dobráci na prase, z prasete na zvířata vůbec - a v nazírání na zvířata a soucitu s nimi se jeví, jak známo, nejzřetelněji srdce i duch člověka.

"Mému otci chodila kuna na slepice," vyprávěl veselý. "Nalíčil na ni a šťastně ji chytil... A víte, co jí udělal? Vypíchl jí oči a nechal ji běhat v komoře bez oken. Víte, ona potvora, třeba nevidí, mohla by vyskočit na okno a utéci..."

Kamarádi, to vám bylo k smíchu, jak běhala zběsile po světnici, do oken hlavou vrážela - i po stěnách šplhala - věříte tomu? A můj otec práskal nad ní ustavičně bičem a švihal ji - ona tak směšně kvičela. Mně bylo tenkrát dvacet let a myslil jsem, že smíchy duši pustím! Checheche!" A při této vzpomínce rozchechtal se znovu, až mu slzy kanuly. Ostatní dobráci s ním.

"Dobře jí udělal!" děl sladký. "Taková šelma, která drůbež vraždí, ničeho jiného nezasluhuje!"

"Člověk ji nevraždí?" tázal se Vittorio. Vřel v něm hněv.

"Jo, - člověk, - to je docela něco jiného!" zasmál se veselý. "Jak můžete být tak zpozdlí, pane, a přirovnávat člověka k takovému dobytčeti? A ještě dál ji trápil můj otec celé tři dny. Uřezal jí -"

"Ale já vám povím ještě něco lepšího!" vskočil mu do řeči uctivý. "Já jsem měl psa, hodnýho, věrnýho - jen co je pravda... Ale ne a ne si odvyknout dávat na mne tlapy, když jsem byl svátečně oblečen. Bil jsem jej za to a bil, - jednou jsem jej tak tlustou holí zmlátil, že ležel několik dní pod postelí a nemohl se postavit na nohy - checheche! Ale sotva mu otrnulo, zas už na mne vyskočil. Víte, já jsem hodný člověk, ani kuřeti bych neublížil - to mne znáte! Ale dopálilo mne to! A umínil jsem si, udělá-li to ještě jednou, že mu udělám, co ještě nikdo psu neudělal. Ale tu on zrovna a zrovna na mne nešel, jakoby číchal, co mám za lubem! A to mne dopálilo! Potvoro, povídám si, za tu tvou prohnanost musím tě potrestat! Tak jednoho dne chovám se k němu vlídně - víte, jindy jsem na psy ras! - dávám mu maso - a konečně povídám: 'Hop - vyskoč na mne! '. Ale on nějak nechtěl. Já jsem dostal vztek - na tu jeho prohnanost - víme? Ale povídám ještě jednou vlídně: 'Hop! Vyskoč! ' Ale on zase ne! Tu vezmu důtky a zařvu: 'Sem pojď! Hop na mne!, A tu konečně poslechl - mrcha prašivá - a zamazal mně kalhoty. Zařvu naň: 'Tak tedy posloucháš pána? Proto jsem tě tak dlouho učil, abys na mne neskákal? ' A víte, jak jsem jej teď potrestal? Nejdříve jsem jej svázel, až mu kosti praskaly. Dříve jsem mu dal ovšem náhubek. Pak jsem jej pálil červeným železem do čumáku, do břicha - všude! Jakživ jsem takovou legraci nezažil! Co ta bestie vyváděla - jak řvala, kroutila se, skákala po hřbetě! A víte, zdálo se mně, že též prosila! Smíchy jsem byl popukán, věřte mně to!"

"Checheche!" smáli se veselý, povídavý i sladký velmi upřímně.

"A pak jsem ji ještě opařil vařící vodou, spřerážel jí hnáty a vypíchal oči - a pak jsem ji hodil do sklepa! Celý den tam řvala, že to bylo slyšet až nahoru! Chtěl jsem ji tam tak dlouho nechat, až zcepení, ale nájemníci si stěžovali na ten hluk. A já, protože mám dobré srdce a každému rád vyhovím, jsem šel do sklepa a tu mrchu prašivou, neposlušnou, jsem zabil... Ale dříve jsem ji ještě tak zmrskal, že z ní cucky litaly..."

Zatímco tak mluvil, myslil si Vittorio, bledý a chvějící se: "Nahodí-li se mně příležitost, přísahám na svou čest, že ti učiním totéž, co ty psu!"

"Ale kamaráde," děl sladký, utíraje si slzy smíchu, "to přece bylo jen necitelné od tebe. Byla to sice nemá tvář - ale ta také cítí!"

"Nevídáno o takový prašivý dobytek!" zabručel skromný.

"Ale pes je věrné zvíře!" pokračoval sladký. "Psu bych to nemohl udělat. Ale kočce ano! Já vám také něco povím! Měl jsem kočku - totiž já ne - moje stará. Já to plemeno, které žere ptáčky, nemohu vystát - ale mé staré musím být po vůli - ta by mně zahrála. Tak ta naše kočka běhala po nábytku a nemohl jsem ji to odvyknout. Jednou jsem jí přerazil nohu, ale ona běhala po něm po třech. Tak co dělat? Jednou, když má stará nebyla doma, zatopil jsem do kamen, vstrčil ji mrchu do trouby a zavřel... Ona si rozrazila lebku o troubu a bezmála by ji byla vyrazila... Takové malé zvíře a co to má za sílu - to byste nevěřili. Kouknu do trouby, - ona se nehýbe. Vytáhnu ji ven - a ona začne lítat jako satanáš po kuchyni. Já si nevím rady - mám z ní strach, že mne pokouše a poškrábe - a stojím tu dlouho jako pitomý. Tu se vrátila má stará. To byl rámus - neptejte se, kamarádi! Nejdřív té mrše usekla sekerou hlavu, aby se, potvora, netrápila! A pak byla by jí bezmála zabila mne, - ale rozmyslila si to. Nechtěla věřit, že kočka sama do trouby vlezla, jak jsem jí říkal - stála na tom, že jsem to udělal, protože tu slotu nenávidím!"

"To jsi asi dostal holí jako tenkrát, když jsme tě opilého přinesli domů!"

zasmál se veselý.

"To ne!" odvětil sladký. "Trochu ano - ale jen co by deset napočítal mne mlátila... Ale z toho jsem si ničeho nedělal, jen když jsem se té potvoře pomstil!"

"Pánové!" děl Vittorio chvěje se, "které zvíře dopouští se podobných ničemností, jako jsou ty, o nichž jste vyprávěli?"

"Aha!" zvolal povídavý, "náš mlčenlivý pán nabyl opět řeči! Ale víme? - zvíře a člověk je rozdíl! To oboje nemá se pořád strkat do jednoho pytle!"

"Ano, poněvadž žádné zvíře není zvířetější, žádné hovado zhovadilejší, než dobráci vašeho rázu! Proto se nemá člověk a zvíře strkat do jednoho pytle!"

"Ale dovolte, pane!" pravil veselý, "vy nás jmenujete zvířeckými a zhovadilými - to je pro nás urážka!"

"Nejmenuji vás tak, jmenuju vás jen lidskými, protože hnusnosti podobného druhu jsou jen známkou lidí!"

"Pane!" osmělil se skromný, "vy ráčíte do nás rýpat..."

"Za to, že jsme k němu, neznámému člověku, byli tak vlídní, rýpá do nás!" zvolal veselý.

"Nerýpám do vás - ale z plna srdce bych si přál do vás rýpnout, - ale jinak!" odvětil Vittorio, stále ještě rozvášněný. A povstal. Pochopil, že zde nemůže déle zůstat sedět.

"Vy si to vše necháte líbit?" ozval se od vedlejšího stolu hlučný hlas. "Jste přece jen dobráci! Já bych s takovým člověkem zatočil zcela jinak!"

"To je pravda!" zvolal povídavý. "Pane hostinský, ten člověk nás zde hrubě urážel! Poučte jej, že vaše stabilní hosty nesmí nikdo urážet. Dokonce nám vyhrožoval píchnutím!"

"Co?" zvolal tlustý hostinský. "Mé dobráky urážet? To je neslýcháno! Pane - klid'te se odtud!"

Romani měl již kloubouk na hlavě...

"Ten se musí vyprovodit zcela jinak!" ozval se onen hřmotný hlas a majitel jeho, tlustý muž, vyskočil. "Vyhod'te jej, pane hostinský!"

"Ano, ano!" zvolali kolemsedící a vyskakovali.

Vittorio zamířil rychle ke dveřím... Ale již uchopil jej onen tlustý muž za límec. Ostatní, i hospodský, řítili se rovněž k němu. Též dobráci. Veselý a sladký ozbrojili se holemi a plni odvahy běželi ke dveřím.

Střelhitě se Vittorio otočil a uchopiv tlustého za prsa, mrštil jím prudce do stěny těl. Přiskočil ke dveřím... Ale dva políčky jej ještě stihly - a jeden srazil mu klobouk...

Klobouk zdvihl, vyskočil na chodbu a ubíhal ven. Za ním zněl smích dvou hezkých číšnic... Proud lidí vyřítil se za ním. Ale on již byl na ulici. Spousta nadávek jej ještě chvíli pronásledovala... Pak zmizel v postranní uličce. Bezmocný, slepý vztek vanul jeho duší a unášel ji sebou. Prošel dvěma ulicemi bez vědomí sebe, nevěda jak. Teprve pak ulehl poněkud jeho vztek a zahanbenost.

"Fuj!" odplivl si. "Jak se nechám slabošsky unášet vášní! Jsem přece jen tak bídým mužem činu? Ale hniju v těchto poměrech - to je jisto! Však dost!"

A snažil se vášeň překonat, - ale s malým výsledkem. Ať vnucoval své myšlení sebe úsilněji do jasných, rozumných kolejí, odplavovala vášeň a fantasie znovu a znovu úsilně budované stavby... Stále vracely se mu vzpomínky na jednotlivé potupné události a okamžiky. Pak se ospravedlňoval ve svých očích, dokazuje si, že při všem jednal důstojně; povznášel sebe sama. Ale přece zvítězily myšlenky mstivé... Představoval si s rozkoší, jak by dobrákům, tlustému, jenž jej popadl za límec, hospodskému, lebku roztříštil, kdyby je potkal o samotě! A což ti

neznámí, kteří jej políčkovali? Ty by ani nepoznal, kdyby je potkal v lese! Však co na tom záleží? Celé lidstvo je bídná smět' a prašivý hmyz, celému lidstvu třeba se bez rozdílu mstít! Ale jak jen? A fantasie vykouzlila mu, že se stal nějakým zvláštním způsobem nezranitelným, že na pouhé jeho slovo objeví se, jako v oné pohádce, množství ohromných železných kyjů, které rozdrtí vše, co si bude přát, že má schopnost vůlí svou každého, ať sebevzdálenější, k sobě přitáhnout; jak bude mezi lidským hmyzem řádit, jak ty skety se budou třást, na kolena padat, při zvuku jeho jména trnout, jej zbožňovat!

"Není slabostí o tom blouznit?" tázal se sám sebe... "Není! Podobné fantasie jsou nanejvýš přirozené, ba psychologicky nutné. Dodávají člověku síly, - a činí velmi šťastným. Vždyť jsou též druhem reality; zatím, co jsem snil, byl jsem silou své iluze vskutku pánem lidstva, větším než kdokoli přede mnou, neboť prožíval jsem zcela vše, co bych mohl prožívat, kdyby se sen můj uskutečnil - a byl jsem blažen... A to je cíl a centrum všeho... Jen psychické stavy jsou realitou a pravdou... Nutno jen držet fantasii oddělenou od skutečného a nevnášet životy jednoho do druhého... Jinak se staneme buď fantasy činu nebo suchopárnými, prázdnými dušemi. Já to umím, - mohu tedy své fantasii popřát úplnou svobodu!"

Došel do velkého parku. Byla již úplná tma a skoro nikoho zde nebylo. Vášer zeslábla a Vittorio zabručel: "Jaký jsem to blázen, že s tou chamradí vůbec mluvím a odporuji jí! Jediné rozumné počínání je s lidmi nemluvit a nevšímat si jich, nemáme-li moc jim rozkazovat... Závidím Eugeniovi, ten si lidí ani nevšímne, protože nepotřebuje jejich společnost... Já ji však potřebuju - ale jsem v postavení, že se musím stát psem, mám-li vyhovovat této potřebě... K čertu! Musím buď stále hnít a být psem - nebo zemřít - nebo se konečně rozhodnout. Ale hnít dále nebudu, protože nechci, zemřít nechci rovněž, - tedy musím se rozhodnout!"

Chvilí šel mlčky, pohřížen v myšlenky... Pak se jal šeptat: "Dosud bylo mně těžko se rozhodnout, - ale byla to slabost... I teď mně to přijde ještě obtížno - hrome! - Ale jak je to nejtěžší rozhodnutí lehké, chceme-li... Postačí obrátit úsilně myšlenky jiným směrem, představit si nečestnost své slabosti - trochu stoicismu k tomu přidat - a rozhodnutí je lehké a čin již zde. Zatím, co takto mluvím, cítím, že tíha ze mne spadla - že bych snadno ihned mohl přikročit k činu - k činu - konečně začít jednat!"

Ulehčilo se mu a rozveselil se. Těžkost rozhodnutí proň zmizela - přesto však rozhodnut dosud nebyl... Rychle zamířil k domovu...

"Ano, nezbyvá mně nic jiného - musí to být!" zašeptal po chvilí. "Mé postavení musí být změněno - musím počít jednat k tomu cíli! Hanba, že jsem v tom bahně tak dlouho vydržel. Pro obyčejné lidi, tento odporný bahenní hmyz, je bahno zcela přiměřeným pobytem; zůstávají-li v něm lidé vyšší, je to špatnost všech špatností. Ven! A třeba vejdu z něho v záhubu, - co na tom? Každý velký duch stojí ustavičně na kraji záhuby a potýká se celý život se smrtí... Boj je můj element, - nuže tedy do mého elementu s veselou, jarou myslí!"

Chátra říká svému zaměstnání činnost, - a zatím je to žebrota a otroctví... Říká mu práce, - a je to jen zapomínání na vnitřní prázdnotu a hnus před sebou. Vše, co zasluhuje jméno 'jednání', je nutně protizákonné jednání; tohle 'živení se' je tak hnusným kalem, že ten, kdo se jím musí déle brodit, nasákne jím sám, zkaží se sám. Pojímal mne vždy nevýslovný hnus z toho, čemu se říká 'dělat kariéru': z toho sprostého, sobecného, nestoudného, slintajícího prodírání se pomocí loktů smrdutým, zvířecím davem pachtilů... A pochopil jsem též, že kdo chce mezi lidmi někam se dostat, musí se mezi nimi plazit. Kdo to neumí, kdo

zpřímá kráčí, hyne brzo uštknut jedovatými plazy, nad něž se opovážil vztýčit se... Domůžeme se něčeho v lidské společnosti jen dvojím: plazením se a tím čemu se říká 'práce'. Ale práce jest jen pro obyčejné, vyššího neschopné lidi. Pracující lev, osel? Ne, nýbrž mezek a vůl... A i hřebce a býka nutno vyklestit, t. j. horším učinit, valachem, volem učinit, mají-li být k práci, t. j. k otročině řádně způsobilí... Vyšší člověk potřebuje ne práce, nýbrž volné činnosti, rozčilení, dobrodružství, hry, zajímavosti letu; je Pegasus, ne mezek. Práce je schopen jen v zájmu vysokého cíle; jen je-li pomůckou k letu, dovede ji bez omrzení konat. Napoleon, Friedrich Vel. atd. byli velmi pracovití jako vladaři; ale byli by bývali 'lenochy' jako úředníci... Práce je opakem činnosti: stanu-li se soudcem nebo notářem, stanu se otrokem, tedy trpným. Práce je trpná, tedy není činností... - Tedy 'živení se' dvojnásobně vyššího člověka degraduje!..."

Tak uvažuje, došel do svého bytu a ihned si lehl... Jitro vycházelo a rdělo se z dlouhé noci, když konečně usnul.

O několik hodin později seděl Vittorio u okna, kouře dýmku. Jako v horečce kroužily mu hlavou šílené představy a v prudkém odhodlání zatínal pěstě... Ozvalo se zaklepání na dveře a vešel přítel jeho Eugenio.

Vittorio v rozčilení neodolal, aby mu nevyličil vše, co v hostinci se seběhlo, a dodal: "Kdo je obyčejný člověk, nemá citu pro zvířata! To platí bez výjimky. Obyčejný člověk zvířat nemiluje, protože nemiluje vůbec nic mimo svou nízkost. Kdo chce poznat člověka, učiní nejlépe, pozoruje-li jeho zacházení se zvířaty; lidé se přetvařují sice všude - ale zde ještě nejméně: nemají toho zapotřebí, protože zde nikdo nikomu sebevětší zhovadilost nezazlívá. Soucit se zvířaty je jediné větší okno, jež ukazuje do nitra člověka. Moje stará posluhovačka zdá se být tím nejdobrosrdečnějším tvorem na světě: samá ochota a vycházení vstříc a medová vlídnost - illuse, že je vskutku dobrou ženou, je skoro neodolatelná... Ale tu se stane, že si přinese domů poraněného ptáka. 'Chudáček, chudáček zlatý!' vzdychla ta nestvůra. Postaví ptáčka na stůl, - pták vzlétne, - udeří hlavičkou prudce do okna, že na okno spadne a zůstane ležet. Mně v tom okamžiku bylo, jako bych sám dostal ránu do hlavy - a ještě hůře; ale ta útlocitná žena roztáhla držku: 'checheche!'. Jindy udeřilo nějaké hovado psa prudce do nohy. 'Checheche!' zaznělo opět z její držky... Klamavé pozlátko na jednom místě odskočilo, - a objevilo se okénko, jímž je rázem viditelná celá ta bezmezná hniloba obyčejných lidí, stokrát hnusnější proto, že je obalena tou, v obrovskosti své hnusnou přetvářkou obyčejného člověka! Termíny 'obyčejný člověk' a 'neobyčejný' jsou ubohé a nedostatečné. My a obyčejní lidé jsme něco naprosto rozdílného. Jsme-li my lidmi, nejsou tím oni, jsou-li tím oni, nejsme tím my!"

"Přemýšlím právě na vhodné termíny. Ale chtěl jsem se tě otázat: Miluješ lidstvo? Budoucnost jeho?"

"Nemiluju dosud - snad později... Ale poněkud je mám přece jen rád jako hlinu k formování... Snad je to též již láska - nepřemýšlel jsem o tom dosud... Ale co nazýváš lidstvem?"

"Lidstvo," pravil pomalu Eugenio... "Řeknu-li lidstvo, myslím na to, co je na něm vznešené - na vysoký duševní život, na t. zv. kulturu... Lidstvo sestává se vlastně ze dvou zcela heterogenních skupin, které jsou přesto dohromady srostlé, jsouce korelativně na sebe odkázány: jsou to velcí lidé a malí lidé, - neboli tvořící a hrubý jejich materiál a element, jímž se umožňuje jakési nedokonalé přenašení myšlenek... Rozdíl mezi velkým a malým člověkem je ještě větší, než rozdíl mezi mužem a ženou, právě takový, jako mezi Praxitelem a mramorem.

Milování lidstva znamená mně podporování vzniku velkých lidí, - o ten špinavý element a materiál netřeba se nikdy starat jako o bejlí ne!"

"Co myslíš? Zrušíme-li proti společnosti obyčejných lidí, kterou nazýváš 'sviní', - nezrušíme tím proti sobě? Ničíme-li společenský pořádek, nepodkopáváme si sami půdu pod nohama? Vznik velkých lidí není odvislý od daření se společnosti malých? Není 'kultura' odvislá od zachování společenského pořádku?"

"Bez starosti!" zvolal Eugenio, "my ho neuvedeme v nepořádek! Svině je velká jak celá Evropa a my jsme atomy proti ní! Náš úkol není společenský pořádek zničit, nýbrž uvést jej někde ve zcela malý, kolísavý pohyb, aby vše úplně nezahnilo! Kultura jde jen račím krokem kupředu! A my velcí lidé musíme hledět, jen abychom se udrželi nad vodou - na ofensivu není ani pomyšlení. Jen malinké otrásání společenským pořádkem - toť úkol velkých lidí. A toto malé otrásání je 'život', pokrok lidstva. - Naše celá činnost jest boj proti sviní, potírání svině, nenávisť proti sviní. Naše pozitivnost je negativního druhu. Všechny naše ctnosti mají původ jen v této nenávisti, ressentimentu: nenávisť ke sviní jest jedinou hybnou silou nás, t. zv. geniů. Škodíme sviní, tím se svině poněkud vzpružuje a na životě udržuje. Záštiplný boj mezi sviní a geniem, toť vůdčí idea historie lidstva. Tedy je pokrok, kultura, 'lidstvo' vlastně něčím velice ubohým a malým - jako ostatně všechno!"

"Tvůj výklad," pravil Vittorio, "trpí jakousi nejasností a kvapností!"

"Máš pravdu! Jsem teď nervosní a jdu již! Píchá dosud tvá milenka?"

"Zítra ji donutím, aby se déle nešpinila životem se, nesvolí-li dobrovolně!"

"Tvá Stella je nejkrásnější z žen, které jsem dosud viděl - až na jednu -"

"Kterou?"

"Fortunu!"

"Tu jsi viděl?"

"Ano! Ale o tom jindy! Upřímně ti řeknu, že ti lásku Stelly závidím!"

"Namluv si nějakou ženu - není o ně nouze!"

"Ukaž mně druhou Stellu. Vlastně já ji znám!"

"Snad Fortunu?"

"Ano! Bohužel je tato přelétavá, prchavá ptáče! Ale snad ji chytím do klece!"

"Nemám rád, když někdo řekne A a neřekne B!"

"Řeknu ti i Z, ale ne již dnes. Půjč mně celé své jmění!"

"Zde je máš!"

"800 lir! Máš více než jsem myslel. Vezmu jen 700! Zde máš 100 nazpět! Zbytek ti dám zítra, nechytanou-li tě! Chci totiž, aby v tom případě ti neukradli tvé jmění, nebo to po tobě tvoji příbuzní nedělali."

"Děkuju! A teď už táhni! Zítra večer tě navštívím!"

"Hleď at' toho na koleje naházíš raději více, než méně!"

"Ano, dobrého nemožno učinit nikdy přespříliš!"

"Doufám, že má Fortuna i tebe miluje!"

Oba extraordinární přátelé odešli od sebe, ani se nepozdravivše, ani si ruce nestisknouce.

A Vittorio kouřil dál a dumal a usmíval se.

Následující den byl většinou podmračný. Za soumraku vyšel Vittorio ze svého bytu.

Byl oděn jako obyčejně, - ale pod svrchním šatem měl šat ještě jeden - velmi starý, jež dosud nikdo v Římě u něho neviděl... V ruce nesl v novinách něco zabaleného: byly to staré boty... Ale nebyly určeny k tomu, aby je švec vyléčil: naopak byly odsouzeny k spálení, až se jejich pán následující den domů vrátí...

Ve svých kapsách měl zlodějskou lucernu, dva velké revolvery a dvě dlouhé, jako břitva ostré dýky... Nic zbytečného sebou nenesl, - ze strachu, aby to neztratil... Svě knoflíky dříve dobře prohlédl, aby z nich snad se nestalo corpus delicti.

Místo měl již dříve vyhlédnuto a bližší okolnosti byly mu známy... Dobré tři hodiny bylo mu nutno jíti. Rychlovlak měl tudy jeti v půl jedné. - -

Nedal se Římem nejbližší cestou na východ, nýbrž zamířil na sever... Ale sotva byl několik set metrů za městem, dal se spěšně na východ polními stezkami. Jeho nálada byla prazvláštní... Většinou se slunil v pocitu volnosti a těšil se slastně z toho, co přijde. Ale občas se v tom vynořovaly stále neurčité živelní obavy a někdy zatajil se mu dech a srdce přestalo tlouci...

"Tenhle strach -" děl si, "nemohl bych si odpustit, kdybych jej cítil za dva měsíce. Dnes je omluvitelný... Statečnost je z velké části věci zvyku a cviku a neohroženost vzniká jen z navyklosti na nebezpečí... Nesmím chtít nemožnosti... Kdo se zaměstnával dosud hlavně sečítáním, kdo byl bezúhonným občanem a psem, nemůže od sebe naprosto žádat, aby se nerozčílil, když vyjde pak poprvé na zločinnou výpravu! Skok do studené vody je nepříjemný - ale pak je to snesitelné a příjemné..."

Před ním temnila se v posledním denním světle nevysoká, široká homole... Opustil cestu a dal se polmi přímo k ní. Když vystoupil na kopec, byla již téměř úplná tma a nebe zcela zamračené...

Prohlédl důkladně celé temeno, není-li zde člověka, pak vstoupil do dolíku uprostřed temena a rychle svlékl i svrchní i spodní šat. Pak oblékl svůj obvyklý oděv, naň oděv starý, přezul se do starých bot, nové zabalil do novin a odkvapil dále...

Již dříve byl si místo toto k převléknutí vyhlédl.

Kráčel chvílemi silnicí, chvílemi stezkami, chvílemi přímo polmi ještě asi půl druhé hodiny a došel do lesa. Za ním byla železniční trať, táhnoucí se těsně podél něho.

Byla půlnoc... Rychle kráčel úzkou, známou pěšinou... V černých korunách blýskaly teď bílé hvězdy. Ale Vittorio zpozoroval, že na západě, odkud vítr vanul, je černo. Proudil silný vítr a dalo se tudíž očekávat, že v půl jedné zakryjí mraky celou oblohu... A vítr hučel silně ve stromech a svištěl v uších, což bylo pro našeho přítele velmi prospěšno. -

Delší jednotvárnou chůzí poněkud otupěl a stal se lhostejným. Teprve teď, když se blížil k místu, počalo jím rozčilení tupě zmitat a slabě jej narkotisovat...

Když se octl asi uprostřed lesa, rozžal opatrně svoji lucernu. Podíval se na hodinky: bylo čtvrt na jednu... Lucernu zavřel, pod kabát schoval a dal se dále... Rozčilení rostlo... Když za pět minut rozeznal, že asi padesát kroků před ním les končí, ulehl a čekal... Napjal vůli a podařilo se mu značně se uklidnit... Ale docela se dá podobné rozčilení pouhou vůlí velmi těžce uklidnit...

Telegraf bzučel... Ozvaly se kroky - a zanikly... Nad hlavou Vittoriovou pnuly se již černé mraky...

Pohlédl, otočen zády ke trati, znovu na hodinky: za tři minuty bylo půl... Tiše povstal a obezřetně ubíral se dále. -

Místo, kde se měl vyšinout vlak z kolejí, bylo právě asi uprostřed mezi dvěma hlídacími domky. Vittorio si je dobře vyvolil. Všiml si také, že asi tři minuty před příjezdem vlaku stojí již hlídači blíže svých domků. Úmyslem jeho bylo použít tyto dvě tři minuty k tomu, aby přinesl na koleje překážky. Věděl i jaké. Hned na kraji lesa byla hromada polen a přímo pod železničním náspem asi 30 kg

těžký placatý balvan. Železniční násep byl asi dva až tři metry vysoký. Dalo se tudíž očekávat, že vyšinutí vlaku způsobí slušné spousty.

Připlížil se na kraj lesa a zaradoval se... Hromada polen zde dosud byla.

Rozhlédl se kolem - a neslyšel ničeho a neviděl ničeho... Mraky přikrývaly již tři čtvrtiny nebe... Potichu přikročil až pod násep... I balvan zde byl - sehnul se proň. -

Tu zaslechl náhle zcela blízké kroky na trati... Odplížil se do lesa.

"Co to má znamenat?" tázal se sebe. "Vždyť musí zde být již vlak co nevidět, - a hlídač není dosud na svém stanovišti... Či snad to není hlídač?"

Ale podle vážných, pomalých a jistých kroků se dalo soudit, že to hlídač jest...

A hned rozeznal Vittorio na trati temný stín... Tento přešel a pomalu se vzdaloval. -

"Vlak se asi opozdil!" pomyslí si Vittorio. "Tak tomu jest - jinak by již tam za záhybem kopce, dva km odtud, musil být slyšen... Nebude-li s tímto vlakem nic, počínám si na ten, co jede ve čtyři hodiny... Ale hloupé je, že nevím, kdy tento vlak přijede, že nejsem tedy jist před hlídači... Nesmím dříve začít, než hučení jeho v záhybu zaslechnu!"

Čekal. Kroky dozněly... A již zaslechl Vittorio v noční tišině vzdálené hučení - ale ještě daleko za záhybem...

"Výborně se to daří!" šeptl si - a ještě asi půl minuty čekal.

Hukot zeslábl - pak opět zesílil... Vlak se patrně blížil již k záhybu. -

"Teď je čas!" děl si. Rychle vyskočil, běžel pod násep a znovu se shýbl pro balvan... Jeho rozčilení zmizelo a ustoupilo veselé jarosti. Teď byl činný; jen očekávání bylo mu trapné...

Tu zaslechl náhle za sebou v lese zřetelný, ostrý šustot... Zarazil se - a sáhl na zbraně...

"Byla to zvěř nějaká!" pomyslí si však hned a pozdvihl balvan. -

Hukot skoro ustal, - patrně byl vlak již přímo za záhybem... Vittorio vyběhl na násep a opatrně položil balvan na jednu kolej tak, že spočíval zcela na ní, neopíraje se o zemi... Kraj balvanu, na nějž měla lokomotiva najeti, byl nízký a dotýkal se skoro koleje. -

Rychle seběhl a zamířil k polenům... Tu zazněl znovu hukot, vzmáhal se kvapem, - a již vynořila se v dáli za záhybem červená světla. Ještě dvě a půl minuty scházely do příjezdu.

Uchopil asi patnáct polen do náručí a vyběhl s nimi na trať... Hodil je na druhou kolej a vrátil se pro polena nová. Uchopil jich opět množství do náručí.

Tu ozval se vedle něho výkřik: "Co to děláte?"

A vzápětí to zašelestilo nedaleko něho, - a před ním stanul lidský stín. -

Vittorio hodil dříví na zem. Byl velmi chladnokrevný v tuto chvíli. "Kradu dříví, příteli!" děl. "Neprozrad' mne!"

Ale zatím, co takto mluvil, vyňal dýku, - a již bodl do hrudi černé postavy...

Ozval se výkřik, a stín klesal... Vittorio bodl znovu - a znovu... Ozval se pád, listí šelestilo ještě chvíli pod pohyby se smrti zápasícího těla - a pak šustot ustal - - .

Vlak se blížil... Vittorio poznal, že jest již jen km vzdálen.

Rychle uchopil polen co nejvíce mohl a vyběhl na násep... Naházal je bez ladu a skladu na koleje, chtěje je pak účelně urovnat... Ale vlak se přišerně blížil...

Tu všimnul si Vittorio dlouhého, tlustého polena... Uchopil je a položil přes obě koleje křížem. Právě postačilo.

A již byl vlak asi jen 200 kroků vzdálen. -

Vittorio seskočil z náspu - a pěti skoky byl v lese. - Zakopl o mrtvolu, - ale

nemysle na ni ubíhal dále. Hukot vlaku se kvapem vzcháhal. Náhle lokomotiva silně pískla. Ale hned poté ozval se prudký rachot, řinčení, nový rachot - a zas rachot a ještě větší rachot, až to prchajícího ohlušovalo. - Ale trvalo to jen asi 10 vteřin. - A pak bylo místo rachotu slyšet lidský řev, nářek a kvílení. -
- -

Podívejme se do nešťastného vlaku dříve, než se z kolejí vyšinul. Jen do jednoho malého coupé třetí třídy.

Je zde 8 malých laviček a na každé sedí člověk. Hned napravo od vchodu je mladá hezká dáma, naproti ní mladý muž... Nalevo jsou dva elegantně odění páni. Za nimi dva venkované v pokročilých letech a za mladým párkem dvě poloměstsky, polovenkovsky oděné ženy.

Vyslechněme nejdříve hovor mladého párku.

"Milostivá paní!" dí krásný, hezký a hezky ošacený muž. "Zajisté ráčíte býti šťastna! Z vaší krásné tváře září mír a nevinnost, a co jiného může v tomto slzavém údolí šťastným učinit, než nevinný pokoj duše?"

"Bohudíky jsem šťastna!" odvětila sladkým hláskem, "ač nežiju v poměrech skvělých - naopak velmi stísněných. Můj muž je malým úředníkem - diuristou totiž... Máme jen to nejnnutnější - ale štěstí nezávisí na bohatství; hlavní je spokojenost. Můj muž, chudák, pracuje pilně od rána do večera, práce jeho je jednotvárná, neradostná, vysilující - ale blaží jej po celou tu dobu myšlenka, že večer stráví v rodinném kruhu, že si vezme naše dvě roztomilé dítky na klín a bude je houpat - říká, že ony a pak já jsme jedinou jeho radostí na světě. Můj bože!" a mladá paní přitiskla k očím šátek, "co má ten ubožák na světě? Žádnou zábavu si nemůže dopřát! Jak je mně ho líto! Jen vědomí, že je živitelem rodiny, jej povznáší a udržuje - jinak by byl své duchamorné práci zajisté již podlehl!"

"Jaké vzácné srdce máte!" zvolal společník u vytržení.

"A já bych byla zcela šťastna, kdybych nelitovala tak svého muže. Ale vědomí vykonaných mateřských a manželských povinností činí mne spokojenou..."

"Ale zajisté zatoužíte též někdy, milostivá, po lepším osudu, blahobytu, nádheře..."

"Já? Nikdy! Vlastně, mám-li být upřímnou, přec jen někdy - ale hlavně k vůli mým dětem a mému muži."

"Ráčíte jej zajisté milovat?"

"Nade všechno! On je tak hodný!"

"A mohla byste mimo něho milovat i jiného muže?" otázal se sladce mladík.

"Nikdy! Tak hodného muže není na světě! Jen pak snad, kdyby byl tak hodný jako můj manžel - ale ani pak ne! Ale dovolte, pane, já jsem vám již tolik sdělila - a vy jste se mně dosud ani nepředstavil!"

"Ach, odpusťte milostivě! Vaše žárné oči mne omámily, že jsem zapomněl na slušnost! Prosím, jsem Pepolo Tumor junior, spolumajitel známé obchodní firmy. Můj otec je stár a churav, takže mně správu rozsáhlého závodu úplně přenechává. Jsem vlastně již jediným jeho majitelem..."

"Těší mne velice!" uklonila se mladá paní a zazářila...

Mezitím rozpředel se vzadu následující hovor: "Do Říma, do Říma, paničky?" tázal se starší z venkovanů s šedinami a úctyhodným obličejem.

"Do Říma!" odvětila starší žena, asi 65letá. "Smutná cesta, přesmutná cesta!" A vyňala z kapsy šátek. "Jedem na pohřeb mému bratru, strýci mé dcery zde - ach můj drahý bratře!" A vypukla v usedavý pláč...

"Zemřel náhle, z čista jasna," pokračovala její dcera, asi 40letá a utírala si oči. "Ani sbohem jsme mu nemohly dát, ani oči zatlačit... Tak jsme jej milovaly,

on byl tak hodný, jako anděl -" teď i ona se rozeštkala. -

"Co Bůh činí, dobře činí!" těšil ji šedivec. "Nereptejte a odevzdejte se do vůle Nejvyššího. Tam nahoře bude se mít lépe, než se měl na zemi. Jistě, že zemřel jako pravý křesťan!"

"To se rozumí!" zvolala matka, "byl nejnábožnější člověk na celém světě a dobré skutky činil, kde jen mohl! Och, můj nejdražší Francesco! Vždycky jsem si přála, abych tam odešla dříve než ty - a Bůh mne nevyslyšel. Ani k smrti obsloužit jsem tě nemohla! Kdo stál asi v těžké té chvíli u tebe?"

"Což nebyl ženat?" ptal se mladší vesničan s dobromyslnou tváří.

"Byl již 10 roků vdovcem! Ani dětí nemá, aby jej byly obsloužily."

"Ale byl snad zámožný a mohl si lidi zaplatit... -" vyzvídal dále mladší.

"Zámožný byl, on byl bohatý! Znáte kupce v Campaňské ulici, Francesca Saldiniho? Nuže ten byl můj bratr!"

"Nu - pak budete jistě po něm dědit hezké peníze!" děl mladší.

"Na tom nám nezáleží pranic! Myslím sice, že budeme jedinými dědici, ale kdo by na to teď myslel? Nemáme mnoho, ale co máme, daly bychom rády za to, kdyby opět oživil... Vid', Marianno?"

"Svůj život bych za to dala!" rozplakala se dcera -

"Máte dobré srdce a to je ten největší dar od Boha!" pravil důstojně šedivec. "A pak se říká, že ctnost ze světa vymizela!"

"Je to hezké, že jste tak nezištné!" dodal mladší... "Já jsem také nikdy po penězích netoužil."

"Oh, můj bratře, neužrím tě nikdy již!" zaúpěla poznovu matka...

Všimněme si ještě třetí skupiny - dvou elegantních párů.

Starší z nich je asi 50letý, vysoký, hřmotný, korpulentní, s rudým, pyšným, náramně důstojným obličejem. Ustavičně funí a heká. Způsoby jeho jsou upjaté a nafoukané, pohyby lenivé. Má tlustý zlatý řetěz na tlustém břichu a několik ohromných brilantových prstenů. Mluví málo, jen tu a tam vyrazí jedno, dvě slova, jako když pes zaštěká.

Mladší, asi 30letý, jest naopak velmi hbitý, obratný a hladký. Ale chová se přitom důstojně, hrdě, nonchalantně...

"Dovolím si představit se," praví a povstane. "Jsem JUDr. D. Z., toho času adjunkt u soudu."

"Těší mne," zachrčel starší. "Já jsem prezident obchodní komory v Neapoli - jméno nemusím ani udávat, protože je vám jistě známo, doktore!"

"Ovšem že! Ovšem že!" klaní se doktor o překot. "Jaká to čest pro mne, jaká šťastná náhoda! Prosím, prosím! Ale - zajisté ráčí být vaší zálibou cestovati v třetí třídě - pozorování prostosrdečného lidu?"

"Uhodl jste, doktore! V kruzích, kde jsem nucen stále se pohybovat, je vše tak upjaté a těsné, že člověk pookřeje, octne-li se mezi tímto bohrým, třeba hrubým a neotesaným lidem!"

"Zajisté, zajisté... I já cestuju rád někdy v třetí třídě z téhož důvodu - ač - musím se přiznat, že odi profanum vulgus..."

"Hm!"

"Vy snad neráčíte být mého vkusu, vzácný pane presidente?"

"Hm! Podle okolností!"

"Já však si dovolím podotknouti, že za všech okolností je lid profánní, nízký, nepřijemný -"

"Smrdí!" zaštěkl prezident.

"Ano! To je to pravé slovo! Zapáchá tělesně i duševně. Jak trefné, stručné označení! A incredibile dictu - tato chátra chce stejná práva, práva s námi,

vzdělanými a vysoce postavenými lidmi - není to směšné?"

"Ale doktore, nemluvte o takovém nesmyslu!" A president si odplivnul... "To se nikdy nemůže stát, tak proč o tom mluvit? Blbost!"

"Ráčíte mít pravdu, zcela pravdu! Nil novi sub sole! Méden agan! Medio tutissimus!"

A adjunkt se rozpovídal, zatímco president stále odplivoval. Zdálo se, že má pan doktor mnoho vtípu a espritu... Někdy sršel přímo trefnými nápady a slovy, že se jim rozesmál i sám pan president a plácl jej nehorázně do ramena: "Jste amusanční chlap, doktore!"

"Prosím, prosím, velmi št'asten -"

Nakloňme opět ucho k mladému pátku.

"Jak je ten mladý pán duchaplný!" zvolala nahlas mladá paní. "Jaké hezké vtípy."

"Myslíte, milostivá, že jsou jeho? I toto! Všechny ty nápady, které dává k lepšímu, jsou ty nejmodnější bon mots, které kolují v římských kavárnách, chantánech, ulicích! Zajisté nenavštěvujete hostince, jinak by vám byly známy..."

"Nenavštěvuji - nemám času ani - peněz... Ale nelituji toho, - bavím se se svými dětmi... Vlastně někdy toho lituji přece trochu -"

"Nuže - pak jsem vám k službám, nejmilostivější! Dovolím si nabídnout vám občas svůj doprovod nejen do hostinců, ale i do koncertů, plesů, divadel - vidíte, že neodmítnete?"

"Ale nevím - nesluší se to, nemohu přec...!"

"Budu nejšťastnějším člověkem, přispěju-li někdy k vaší zábavě! Milostivá, neuvádějte mne v zoufalství odmítnutím! Prosím, svolte!"

"Nuže, - abyste mou vinou neupadl v zoufalství, - snad někdy... Ovšem, že do slušných místností a zábav."

"Toť samozřejmo! Jsem nejšťastnější -"

"Ale nevykládejte si to, pane, falešně! Ráda bych se jen trochu rozptýlila, neboť je mně někdy k smrti smutno... Ano, jsem nešťastna. Můj muž je sice hodný - ale někdy, jen málokdy ovšem, přijde domů opilý a řádí - děti bije - i na mne vztáhl již ruku..."

"To by se mohl odvážit v mé přítomnosti!" zvolal pan Tumor. "Milostivá, já jsem sice člověk mírný k pohledání - ale pohled na jakoukoli křivdu nesnesu! A nikomu neradím, aby mne sebemeně urazil - dal bych mu hned takový políček, že by se na zem svalil. Odpusťte mému výbuchu, milostivá - ale jsem muž přímý a muž činu!"

"Ale nikoli! Líbí se mně, je-li muž statečný a energický. Můj muž by měl být jako vy! Ale on je lenivý a zbabělý - buď je surovec nebo baba... Ale můj Bože, neměla jsem to říkat!"

"Proč ne, milostivá? Já nejsem nikdy surový, ale mám báječnou energii a odvalu..."

"Ach!" vzdychla paní diurnistová toužebně...

"Milostivá, neračte být smutná!" pravil sladce mladý muž a uchopil její ruku do své... A milostivá se nevyškubla... - -

"Dokud byl kmotr Costa chudý," vyprávěl bohabojný šedivec svému nezištnému druhu, "byl hodný a šťastný. Ale když vyhrál těch 8000 lir, posedl jej čert. Začal špekulovat, všelicos nekalého provádět, až přišel na mizinu, k tomu za mříže - a teď je z něho žebrák od domu k domu - to je z toho, když se člověk Boha spustí..."

"S poctivostí nejdál dojdeš!" pravil mladík. "Peníze svedly už mnohého, peníze jsou jed člověčenstva a touha po nich hříšná..."

"Poslouchej, Giuseppe!" přerušil jej staroch, který byl jako stařec poněkud

dráždivý a panovačný, "o tom už nemluv. Dlouho jsem to poslouchal, ale už to nemohu vydržet. Tys ošidil svého syna a své dvě dcery o mateřský podíl, hrabal jsi pro sebe jako poručník sirotčí peníze toho ubohého Lorenza - a ty budeš mluvit, že jsi nezištný?"

"A můžeš mně to dokázat, Domenico?"

"Moc věcí nedá se tak přesně dokázat, a přece by byl blázen, kdo by o nich pochyboval. Vždyť to povídá celá vesnice!"

"Ale hlavní je, že se to před soudem nedokázalo! Ale zato tvé špatnosti se dokázaly, dědku! Jen si nehraj na tak nábožného a neboť pořád jméno boží nadarmo! Zapomněl jsi již, žes jeden rok seděl kvůli podvodu; tři roky za to žes křivě přísahal, že ti dal soused dva koně darem, které jsi mu ukradl; pět měsíců pro vydírání, a že jsi právě teď zažalován pro falšování závěti? He, dědku bohabojný?"

"Bůh vidí do srdce lidí!" zamumlal stařec a zmlkl...

Zatím šeptaly obě na pohřeb jedoucí ženy ustavičně velmi horlivě mezi sebou. Na tvářích jejich nebylo vidět smutku a bolesti ani za mák; zato zářily radostí, těšením se, ale v to mísilo se i zimničné, netrpělivé rozčilení. -

"Panenko Maria!" děla matka, "dej ať dědím! Pořád mně něco ošklivého napadá, že ostrouháme!"

"Já bych to nepřežila!" vydechla dcera. "Celý život jsem se na to těšila, já bych toho zklamání nesnesla!"

"Doufejme v Boha, že nás neopustí! Ale mám strach! On nás nikdy neměl příliš rád a k stáří se z něj stal podivín. Můj Bože, nebylo by to nic nemožného, kdyby se svým jménem naložil v závěti nějakým ničemným způsobem, kdyby je třeba odkázal chudým -"

"Jsem aspoň ráda, že už je na pravdě boží!" pravila dcera. "Teď ať to už dopadne jak chce, jen když budu vědět na čem jsem. Ale běda ti, nebude-li dědit, ty dědku plesnivý, špinavý! - Pánbůh mě netrestej!"

"Nenadávej mu ještě, Marianno, ať nás Bůh za to nepotrestá! Počkej aspoň až budeme mít peníze v ruce!"

"Paničky!" oslovil je nezištný... "Teď se rozpomínám: znal jsem pana Francesca Saldiniho dobře, byl jsem u něho též nakupovat. V ulici se o něm říkalo, že je, s odpuštěním, chlap špinavý a zlodějský."

"Člověče!" rozkřikla se bába, "takhle se opovažujete mluvit o mém zesnulém šlechetném bratru?"

"Já to o něm netvrdím, já jen opakuju, co lidé říkali! A povídám to proto, abyste, byl-li opravdu špinavý, nebyly překvapeny, kdyby vám nic neodkázal!"

"Člověče, vždyť jsem vám již řekla, že po jeho dědictví netoužíme, tak co máte?"

Hovor tento pan adjunkt dobře zaslechl. Děd presidentovi: "Pane, dovolte, abychom si učinili švandu! Nabulíkuj něco té chátře!"

A pravil: "Signoro, dovolte otázku! Pokud jsem vyrozuměl, zval se váš zvěčnělý bratr Saldini a byl obchodníkem?"

"Ano, pane!"

"Pak mohu vám hned sdělit, jakou závěť učinil... Dnes večer dočetl jsem se toto v novinách. Bohužel nebude vám moje zpráva asi příliš příjemná! Krátce: odkázal své veškeré jmění dobročinným účelům..."

Dcera srdcelomně vykřikla a matka zkameněla... Oči majíc vyboulené a ústa široce otevřená, drahnou dobu nemohla slova vyrazit.

"Ne, nemožno!" zaštkala konečně poloplačícím hlasem.

"Politování hodná signoro, je to nejen možno, ale jisto. V Římě vám to ukážu v novinách!"

A teď matka uvěřila. Co obě nešťastné ženy činily, dá se těžce popsat. Počínaly si jako šílené, vyskakovaly, zmítaly sebou, rvaly si vlasy, plakaly, zvířecí skřeky vyražely... Dcera svalila se dokonce na podlahu a řvala: "Pane Bože, takhle jsi se mně odměnil, že jsem se každý den o to k tobě modlila?" - Konečně vjela do matky zuřivost.

Zavyla: "Ten chlap prašivá, padouch, vyvrhel! Neseděl nadarmo pro podvody několikrát v kriminále! Celý život byl dareba a jen darebným způsobem zbohatl! Však jej Bůh za tu ničemnost do horoucího pekla uvrhne! Neplač, Marianno, ta zlodějské peníze nebyly by bez toho požehnané!"

"Dědek mizerný, špinavý, otrapa! Nikdy jsme ho nemohly vystát!" lkala dcera. "A dobře máš, matko! Ty lotrovské peníze uvrhly by nás ještě v záhubu!"

"Pane presidente, teď pozor! Signory - oho! Teď se rozpomínám! Zesnulý byl kupcem v Římě, že ano?"

"Ano!"

"Pak odpusťte, mám vám sdělit radostnou zvěst. Onen Saldini, který věnoval své jmění dobročinným účelům, byl kupcem v Brindisi! Jméno Saldini je tak obvyklé - odpusťte, že jsem vás zarmoutil -"

Rázem zmizel bol a ženy počínaly si opět jako šílené, ale radostí.

"Vždyť jsem to věděla!" vzkřikla matka. "On byl přece jen hodný, šlechetný muž a miloval nás vždy, jako my jej! Drahý bratře - odpusť mně mé nadávky - byla jsem bez sebe, ty jistě mně odpustíš tam na pravdě boží, drahý Františku!"

"Můj zlatý strýčínek! Budeme přece jen dědit!"

"Teď vás neuvedou lotrovské peníze v záhubu?" tázal se nezištný.

Šťastné ženy jej ignorovaly a jaly se modlit děkovnou modlitbu.

Tu náhle vyskočil adjunkt, udeřil se pěstí do čela a zvolal: "Hrome! Signory!

Musím vám sdělit ještě něco! Nemodlete se dále!"

Signory ztichly jako omráčeny. Adjunkt pokračoval: "Bohužel, bohužel! Jsem soudním úředníkem a dnes došla nás zpráva, že zesnulý kupec Saldini v Římě je úplně předlužen, že dluhy jeho přesahují jeho jmění... Zemřel jako bankrotář - a mluví se, že sebevraždou. Nebudete tedy přece jen ničeho dědit - leda dluhy - je-li vám libo."

Poznovu do propasti svržené nešťastnice jaly se opět šilet, třeba ne už tak silně, jako dříve: byly prudkými, tak kontrastními city otupené. -

"Moje tušení, že udělá ještě bankrot!" vyla matka. "Byl prašivec, k stáří úplný blbec a k tomu hýřil a děvkař. Ó ten mizera, nejmizernější tvor na světě! Jak nabyl, tak pozbyl! Neplač, Marianno, dceruško drahá! Ty peníze byly by nás zkazily! Jsme odkázány zas jen na sebe, my nešťastnice!"

"A my mu jedeme na pohřeb až z Florencie!" kvílela dcera. "Ta dráha nás tolik stojí - a on, lotr..."

"Hned v nejbližší stanici vystoupíme a pojedeme nazpět!" vyla matka.

Vešel kondukteur a žen ztichly...

"Teď přijde poslední stanice před Římem!" děl. "Za půl hodiny jsme ve věčném městě, pánové a dámy!"

"Na slovíčko, pane kondukteur!" zvolal Pepolo Tumor. - "Nemohl byste mně říci," tázal se, vtiskuje průvodci peníze do ruky, "kdo jsou tito dva pánové?"

"Prosím, řeknu to, ale neříkají to nikomu - nebo pro mne si to třeba řeknou! Ten starší tlustý je jistý mydlář, který se vzmohl tak, že si mohl koupiti ten řetěz a ty prsteny... Někdy vystupuje jako tajný rada, někdy jako sekční šéf, někdy jako prezident obchodní komory, někdy jako generál ve výslužbě... Máme s ním vždy švandu a necháme jej, když jej to těší; je to jinak neškodný človíček. Ten mladší je krejčovský pomocník v jedné římské konfekci; nedělá nic jiného než

levé mužské nohavice. Vydává se za profesora, lékaře, soudce, inženýra. Ale ten není tak neškodný; je to liška, která má talent k taškářství - rozumíme?"

P. Tumor sdělil to své dámě a oba se smáli. Pokročili zatím na milostné cestě opět dále. Rozpředl se hovor, zatímco vlak vjížděl na poslední stanici před Římem: "Milostivá, dnešní den je nejšťastnější v mém životě! Každým pohledem do spanilých vašich očí roste oheň mé lásky v obrovský požár a mně hrozí spálením. Milostivá, smím doufat?"

"Lžete a lichotíte!" zašeptala, rozkoší zardělá...

"Nikdy jsem nelhal a nelichotil! Jsem přímý, celý muž! Rcete - milujete mne již poněkud, zbožňovaná?"

"Mám k vám sympathii -" vydechla.

"Ó jak jsem šťasten! A rcete! Nemůže se vyvinout ze sympathie této láska?"

"Nevím... Snad později - ale nesmí to býti!"

"A proč?"

"Protože nejsem k takovému štěstí zrozena -"

"Co pravíte? Štěstí?! Och, radostí zešílím!"

"Já jsem zde jen pro neštěstí a bol," pokračovala monotonně. "Kdybyste věděl, pane, co zakusím se svým mužem! Nejen, že není schopen mne uživit, protože je lenoch a nepořádný člověk, který nikdy dlouho v místě nevydrží, - ale on je i surovec a opilec... Větší část svého výdělku propije a s lehkými ženštinami promrhá, mne pak, když přijde k ránu, bije, a dítky též... Nedávno mne tak zbil, že jsem měla záda jednu modřinu... A bije mne, i když je střízlivý, bez přestání nadává - vůbec je to podlý, zvrhlý, zchátralý člověk, krátce bídák!"

"Žasnu, má milovaná Pauletto! Vždyť jste jej zprvu líčila jako pracovitého, ušlechtilého, hodného muže!"

"Měla jsem snad neznámému hned zpočátku manžela svého hanit?"

"Toť ovšem pravda! Milostivá, záleží jen na vás, chcete-li býti šťastna! Oddejte se nové lásce, milujte mne - a já se postarám o vaši budoucnost! Budete žít jako kněžna!"

"Milujete mne skutečně?" tázala se, chvějíc se blahem -

"Neskonale! A vy mne?"

"Já, já též cítím - ano, miluju vás též... Můj Bože, k čemu jsem se to přiznala - -"

Náhlé, prudké brzdění vlaku vrhlo ženu do náruče mladíka... Lokomotiva silně zapískala, ozval se skřípot kol... Hruža se všech zmocnila... Vlak se vyšinul z kolejí - popojel několik metrů po náspu - ozval se prudký rachot, řinčení, nový rachot - a zas rachot a ještě větší rachot... Lokomotiva s několika vozy, převrácená, ležela v příkopu... Steny zraněných a volání o pomoc prorývaly krajinu - - -

Šťastně proběhl Vittorio lesem, postranními pěšinami... Hlídači a vlakový personál dali se sice do pronásledování - ale ne dříve, než byl pachatel z lesa venku. -

Rychle se dal nazpět, ob tu chvíli pozorně poslouchaje, není-li stíhán. Zpočátku šel co nejrychleji, chvílemi běžel. Zprvu rovně, pak kupředu, pak křivolakým chodem. Došel opět na známý nám pahorek, tam se převlékl a přezul - ale zůstal na úpatí jeho odpočívát.

Byl šťasten. Nebylo pochybností, že se podnik skvěle vydařil. Konečně něco vykonal! Konečně stál zde volný, na vlastních nohou! Konečně byl duch jeho svobodný - -

Bouřná radost zmítala mu nitrem... Ale v radosti té vřelo i silné narkotisující

rozčilení... A občas Vittoria něco zamrazilo... Cítil se být jako opilý - a mrzelo jej to: vždyť neužíval svého osvobození tak čistě a důstojně, jak byl doufal -

Když počalo svítat, povstal a dal se přímo k městu. Bylo již dosti světlo, aby popatřil do kapesního zrcátka - které byl k cíli tomu úmyslně vzal - není-li obličej jeho zakrvácen. Nebyl. Něco krve na pravé ruce již dříve si byl umyl... Na rukávu starého šatu byla velká skvrna, ale šat tento určen byl k spálení. S východem slunce vešel do Říma... Asi dvě hodiny se toulal po ulicích. Pak zašel do hostince, ztrávil tam v blažené náladě asi půl druhé hodiny. Kolem deváté vrátil se domů... -

Rozdělav nejdříve tiše oheň, spálil po kusech šat i obuv; obuv proto, že se obával, aby ho stopy neprozradily... Pak omyl podruhé důkladně dýku, prohlédl bedlivě druhý šat - ulehl a velmi brzo usnul.

Bylo již pozdní odpoledne, když se probudil...

Při vzpomínce na čin trhlo mu něco tělem a zamrazilo duší... Ale nebylo to příliš silné, vysoce aktivní duch je dlouhotrvajících čistých affektů neschopen.

- Poněkud otupěle se oděl, pojedl a dal se do čtení... Nemohl však svou pozornost četbě věnovat. Odhodil za deset minut knihu a dal se na ulici.

Chtěl si koupit noviny - ale krámy byly zavřeny. Byla neděle. Ne bez příčiny vyvolil si Vittorio k činu svému sobotu - aby následující den, kdyby nemohl přijít do úřadu, nebyla nápadna jeho nepřítomnost.

Slunce zapadalo. Vittorio se rozhodl, že navštíví hostinec, kde se scházeli jeho kolegové z úřadu. Byl připraven, že budou s ním mluvit o vyšinutí vlaku. Byl si vědom, že bude proň velmi choulostivé tomu naslouchati, ale chtěl vyzkoušet svoji sílu...

Kolegové zde byli. S obvyklou zamračeností usedl mezi ně... Oni se naň mnoho neotáčeli, mluvíce s ním málo, ač uctivě: působilať osobnost Vittoriová imponujícím, ba démonickým vlivem...

Dlouho, dlouho čekal, až začnou hovor o události poslední noci... A stále marně... Znepokojovalo jej to: domníval se, že se snad přece nestalo nic pozoruhodného. Jediný římský odpoledník byl pořád v cizích rukou. -

Konečně jeden z kolegů pravil: "Ale ta dnešní železniční katastrofa, toť přec jen něco hrozného! Bylo to úmyslně spácháno, toť jisto! Kdo by byl řekl, že něco podobného se může přihodit hned u Říma!"

"Byli to lotři!" zvolal jiný v rozhorlení. "Čistá zlomyslnost! O politický atentát nemůže se zde přec jednat!"

"A takové množství obětí si to vyžádalo!" děl žalně třetí.

Ač se Vittorio na to připravil, hrklo v něm přece něco, dech se mu zatajil - a on cítil, že zbledl. - Ale hned napjal vůli, vyvolal několik sytých, sílicích myšlenek - a byl opět svůj.

Pevným hlasem se tázal: "Co se stalo?"

"Nějaký lotr naházel na trať tolik kamení a polen, že se musil vlak nutně vyšinout. Vyšinul se půlnoční rychlík a asi patnáct lidí přišlo o život!"

"Ubozí, nevinní lidé!" povzdechl sentimentální kolega. -

"To je řečí!" zabručel Vittorio zúmyslně, aby se nezpronevěřil svému zvyku.

"Copak ty! Ty jsi bezcitný člověk!"

"Chytili je?" tázal se dále - teď zcela klidný a jary.

"Nechytili! Ale jistě je chytil! Zavraždili i člověka, který jim to chtěl zabránit. Byl to jen tulák, který spal v lese, ale měl přece jen srdce na pravém místě, protože chtěl těm lotrům patrně v tom zabránit."

"Že vás může bavit mluvit o tom!" zabručel Vittorio. "Takové klepaření..."

Podobné příhody se stávají ve světě denně!"

"A což ty! Ty nemluvíš o ničem a nic tě nebaví!"

Konečně byly noviny volné, zmocnil se jich Vittorio... Četl zpočátku běžné politické zprávy, i feuilleton přelétl. Obrátil list a těkal chvíli zrakem sem, tam... Brzo jej upoutala tučně tištěná lokálka: Hrozné neštěstí na železnici. - Opět to v něm hrklo, ale slaběji... Chvilí díval se chytře na tuto zprávu - ale snažil se, aby si slova její neuvědomil... Pak jal se noviny prohledávat dále a přečetl několik odstavců... Poté přehléžl noviny znovu od začátku a úmyslně při tom zívaje, přečetl si článek týkající se ho...

Při té četbě se ho zmocilo znovu rozčilení podobné tomu, jaké cítí nový spisovatel při čtení první hanlivé kritiky. Hleděl je utišit, ale nepodařilo se mu to. Bylo mu stále více nevolno a chaoticky v mysli; vše se počalo kol něho točit, v uších slyšel slabý hukot, pozoroval, že dobře nevidí... Pot se mu vyrážel na čele. Počal zoufati nad sebou a nad svou silou...

"Kamaráde, tys nějak bledý!" děl jeden z kolegů... "Nejsi nemocen?" Upřeně naň hleděl... Ostatní též...

Instinktivně zaujal Vittorio již dříve takovou polohu, že se zdálo, že čte zcela jinde, než v místech, kde jest osudná zpráva. Napjal celou vůli. Přemítal, nač se má vymluvit... Hned se rozhodl. Opanovav se násilně, zamračil se co nejvíce a nabral dechu, aby jeho hlas byl co nejvíce silný a tudíž nechvějící se.

"Mám vztek!" zařval skoro. "Takovou dobu mám již prázdnou sklenici a ten sklepník, osel, mne tak málo respektuje..." A udeřil pěstí na stůl.

U každého jiného bylo by bývalo pravděpodobné zblednutí následkem prázdné sklenice, ale Vittoria znali přátelé jako náramně urážlivého a kvůli maličkostem zlostného; i zblednutí ze zlosti bylo u něho častým zjevem. - Dali se do smíchu.

"Kamaráde, neboť si to tak k srdci! Či snad jsi již v agonii následkem žízně? Napij se z mého!"

"Hej, číšníku!" houkl jiný, "nepřinesete-li ihned tomuto pánovi vína, budete od něho zavražděni! Kamaráde, myslíš bůhví jakou máš energii a neumíš ani na číšníka houknout a raději se zlostí dusíš!"

"Víš, proč to nerad činím?" děl Vittorio, který byl již opět zcela při sobě.

"Protože kdyby přes moje houknutí mně brzo nevyhověl, naplnilo by mne to takovým vztekem, že bych měl chuť jej zabít. Nesnesu odmítnutí jakékoli své žádosti - a proto raději nežádám, když nemám moci donutit k bezpodmínečné poslušnosti. Jest mně těžší někoho takto požádat, než by mě bylo jej usmrtit!"

Kolegové smáli se, až se zmítali. -

"Hleď, ať se s tímto temperamentem staneš co nejdříve nějakým panovníkem neb aspoň vojevůdcem!" vypravil jeden z nich, kuckaje se smíchem.

Vittorio zatím přemýšlel o příčině své zbabělosti. "Nejde to napoprvé jinak!" rozhodl. "Musím se jednáním zocelit a dočtu to úmyslně!"

Přivolal si myšlenku: jak krásné je nebát se ničeho a jak nerozumné je každé strachování. Myslel ji velmi jasně. A vlivem jejím dočetl článek skoro úplně klidně...

Kamarádi jeho četli zprávu tu po něm - a znovu rozpředl se hovor o katastrofě. Poslouchání působilo na Vittoria mnohem méně, než čtení. - Po chvíli zmizela u něho poslední nevolnost a ustoupila horlivé, veselé zaujatosti. Vmísil se sám do hovoru, a sice tak živě, že přátelé se divili. Předmět jej interesoval - a proto odpadla jeho společenská nonchalance, spjatost, zaraženost, která byla mu vlastní, protože jej předměty hovoru obyčejně nudily. Rozjařil se nakonec velice, tvrdě, proti svým přátelům, že obratného zločince je skoro nemožno polapit, ale zkrotit se brzo. Byl v bujnosti své v pokušení všelicos napovědět,

z čeho by se dalo soudit, že on je pachatelem; ale vrozená jeho chytrost zabránila mu v tom...

Brzo však společnost opustil. Kamarádi děli mu při odchodu: "Škoda, že již jdeš! Dnes jsi přece za něco stál! Takový, jako dnes, máš být vždycky!"

Ani stín podezření nepadl na Vittoria. Zato bylo asi tucet nevinných lidí zatčeno a dlouho vězněno. Konečně, aby se neřeklo, že státní orgány k ničemu nejsou, byl jeden z nich, starý zloděj, rošťák a alkoholik odsouzen k doživotnímu vězení.

Několik dní po svém činu zažádal Vittorio za měsíční dovolenou. Byla mu udělena. Odjel na venkov, máje asi osm set lir jmění.

Koupil si opakováčku a neúnavně se na venkově cvičil v střelení. Zaopatřil si honební právo, aby se naučil trefovat pohybující se předměty. Střílel po zvěři jen kulemi. Stal se z něho po měsíci velmi dobrý střelec. I revolver nezanedbával. Cvičil se v běhu, skákání, plavání, šplhání, jízdě na koni: ve všem činil dobré pokroky. Rád by se byl naučil umění zápasnickému, ale byla k tomu špatná příležitost; aspoň si tedy dobře promyslel a představil, jak by si ve rvačce v určitých případech počínal, dresuje přitom ducha svého hlavně k ustavičné duchapřítomné rozhodnosti a rychlosti. Důležité umění omračovat ranou pěsti do spánku hleděl si aspoň osvojit tím, že dbal, aby pěstí svou naučil se zasáhnouti přesně cíl, který si byl vytknul, že se cvičil v prudkosti a mrštnosti rozmachu máváním do vzduchu a vrháním kamenů, a vůbec cvičil denně systematicky sílu svých svalů... Nejvíce však pěstoval vyšší schopnosti ducha: sílil svoji vůli myšlením a nebezpečným jednáním, cvičil se v duchapřítomnosti a ustavičné bleskurychlé rozhodnosti, hotovosti a aktivitě, v sebeovládání. Očišťoval ducha od všelijakých křivých, zbytečných myšlenek a dresoval jej k tomu, aby se ubíral za každým cílem cestou co nejkratší. Cvičil se ve stoické ataraxii a adiaforii...

Měl ve všem úspěch. A když po měsíci venkov opouštěl, vypěstoval dokonale vyšší schopnosti vůle a ducha. Byl neobyčejně osvěžen a takřka znovuzrozen, když se vrátil do Říma - částečně proto, že setřásl se sebe kancelářský prach, vymanil se na čas duchamorné práci, osvěžil pohybem na zdravém vzduchu a zdravou činností, částečně pak vlivem nových myšlenek a nadějí, které zářily v jeho duchu.

Občerstvil, zesílil a přetvořil se neobyčejně; plamen hrdosti a sebedůvěry se v něm vznítíl. Jak Vittorio očekával, díval se teď na lidi jiným zrakem; cítil se být nad ně povznesen a jim tak hrdě cizí, že zmizela dřívější stísněnost ve styku s nimi, zmizela nedůtklivost, urážlivost, která vyplývala z jeho malomoci. Nezakoušel již od nich dřívější ústrky, familiernosti.

"Jsi teď jako damascenská šavle!" děl mu jeho přítel, když se s ním opět v Římě shledal. "Na tobě je vidět, jaké požehnání přináší čistý zdravý vzduch a pobyt v něm!"

"Jsi mnohem krásnější než dříve!" řekla mu jeho milenka. "Cítím, že tě miluju náhle dvojnásobně, protože se ti obdivuju!" -

Rozhodl se, že vystoupí z úřadu. Obával se, že celodenní sčítání uvrhne jej opět v bývalý stav. Hned po svém návratu oznámil představenému, že následkem nervosity je nucen místa svého se vzdát.

Měl dosud tolik peněz, že mohl dva, tři měsíce z nich slušně žít. Přesto volil nové zaměstnání a podařilo se mu za dva dny nalézt místo žurnalisty se sto lirami měsíčně... Stal se zcela neohrožený, filosoficky lhostejný; nebál se smrti a nebál se života, ke všemu připraven a hotov. Jen rozum, ne obavy, činil jej opatrným.